

Nyhetsbrev nr 1 år 2007

Projekt "Våtmarker i odlingslandskapet"

Hej!

Årets första nyhetsbrev handlar om ny lagstiftning som förenklar för er som ska söka tillstånd för en ny våtmark, eller som ska göra förändringar i en befintlig våtmark. Vi berättar också om nya regler för ersättning till våtmarker för stödperioden 2007-13 och vilka pengar som finns att söka i Mälardalslänen. Det blir också information om ett nytt forskningsprojekt som ska lära oss mer om hur våtmarker avskiljer fosfor.

Våtmark vid Svartsjö slott, Ekerö kommun. Flygfoto Jonas Andersson.

Förändringar i Miljöbalken förenklar juridiken kring våtmarker

Redan år 2005 infördes förändringar i Miljöbalken som åsidosätter grundregeln om att all vattenverksamhet (där bl.a. anläggandet av våtmarker i vattendrag ingår) är tillståndspliktig. Det har dock hittills inte varit klart vilka vattenverksamheter som skall undantas kravet på tillstånd. Men nu har rättsläget klarnat. Den 15 maj trädde en förändring av Förordningen om vattenverksamheter i kraft (SFS 2007:168) och syftet är att förenkla prövningen av mindre vattenverksamheter.

I stället för *tillståndsplikt* införs *anmälningsplikt* för bland annat följande vattenverksamheter:

- Anläggande av en våtmark där vattenområdet har en yta som inte överstiger 5 hektar.
- Anläggande eller byte av en trumma i ett vattendrag med en medelvattenföring som uppgår till högst 1 kubikmeter per sekund.
- Omgrävning av ett vattendrag med en medelvattenföring som uppgår till högst 1 kubikmeter per sekund, om åtgärden inte innebär markavvattning.
- Ändring av en tillståndsprövad verksamhet (t.ex. dikningsföretag), om *ändringen är en anmälningspliktig verksamhet*.

Anmälan görs till Länsstyrelsen som är tillsynsmyndighet och anmälan måste göras innan verksamheten påbörjas. Om Länsstyrelsen bedömer att vattenverksamheten kan innebära betydande miljöpåverkan, kan man förelägga verksamhetsutövaren om att ansöka om tillstånd. Tillstånd söks hos Miljödomstolen.

En anmälan av en vattenverksamhet sker skriftligt (eller elektroniskt) till Länsstyrelsen. Anmälan skall innehålla uppgifter, ritningar, kartor och tekniska beskrivningar samt en miljökonsekvensbeskrivning som behövs för att Länsstyrelsen ska kunna bedöma omfattningen av verksamheten och dess påverkan på miljön och närliggande fastigheter.

Det har ju även tidigare varit möjligt att anlägga våtmarker utan att söka om tillstånd hos Miljödomstolen. Detta genom att utnyttja ”undantagsparagrafen”, 12 § i Miljöbalkens 11 kap. om vattenverksamhet. 12 § säger att ”Tillstånd enligt denna balk eller anmälan enligt 9 a § behövs inte, om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena.” Efter samråd med Länsstyrelsen, som kontrollerar allmänna intressen som fornlämningar och naturvärden, och överenskommelse med eventuella grannar så har många våtmarksanläggare skridit till verket. Den risk man som markägare och våtmarksanläggare tar när man går på ”undantagsparagrafen” är att man har bevisbördan på sina axlar, om t.ex. en granne hävdar att hans brunn förorenats på grund av våtmarken. Detta enligt Miljöbalkens princip om ”omvänd bevisbörda” (2 kap. 1 §).

Med den nya anmälningsplikten förenklas den juridiska processen för våtmarksanläggningar, framförallt genom att ärendet flyttas från Miljödomstolen till Länsstyrelsen. Och i bästa fall blir handläggningstiderna på detta sätt kortare. Men fortfarande krävs att ett relativt omfattande underlag tas fram som beskriver anläggningen/verksamheten och dess konsekvenser för miljön och närliggande fastigheter. Och som alltid – börja med att kontakta Länsstyrelsen för råd när du går i våtmarkstankar. Miljöbalken och annan lagstiftning finns att läsa på www.riksdagen.se eller www.notisum.se

Våtmark vid Garnsviken, Sigtuna kommun. Flygfoto Jonas Andersson.

Äntligen – nästan – klart med regler för ersättning till våtmarker 2007-13!

Det är nu äntligen möjligt att söka ersättning för anläggning och skötsel av våtmarker från Jordbruksverket, för perioden 2007-2013. Besked från Länsstyrelserna, som handlägger stöden, lämnas dock tidigast under juni, på grund av att EU-kommissionens granskning av stödreglerna är klar först i maj.

Det stöd för anläggning av våtmarker inom Landsbygdsprogrammet som tidigare hette projektstöd, har nu bytt namn till *Miljöinvesteringen för anläggning och restaurering av våtmarker* och ingår i *utvald miljö*. Syftet med *utvald miljö* är att bevara och förstärka landskapets natur-, kultur- och rekreationsvärden. Det som skiljer *utvald miljö* från de generella miljöersättningarna är att Länsstyrelserna bedömer vilka projekt eller åtgärder som bäst gynnar ovanstående värden och som därför kan få ersättning i det enskilda länet. Det specifika syftet med stödet till våtmarker är att öka arealen våtmarker i odlingslandskapet och att förbättra funktionen i de våtmarker som redan finns.

Det som är nytt från 2007 är framförallt möjligheten att få ersättning för att restaurera befintliga våtmarker, förutom för att anlägga nya. Nyheter, som dock inte berör Mälardalslänen, är också att man kan få ersättning i hela landet om inte enskilda Länsstyrelser beslutar annat och att maxbeloppet höjs till 200.000 kronor per hektar i Kalmar, Gotland, Blekinge, Skåne, Halland och Västra Götalands län. I Mälardalen är ersättningen som tidigare maximalt 90 procent av de stödberättigande kostnaderna men högst 100.000 kronor per hektar. Ytterligare en viktig förändring av stödet är att man inte längre kan få ersättning för eget arbete. Eget arbete kan dock ligga till grund för beräkningen av ersättningen.

Vem kan få ersättning?

Man kan få ersättning för att anlägga eller restaurera våtmarker på jordbruksmark eller på övrig mark om våtmarken har en tydlig koppling till jordbruket, till exempel om våtmarken tar emot vatten från åkermark. Anläggningen eller restaureringen ska ske 2007 eller senare. Även den som samordnar ett projekt som rör flera markägare eller flera våtmarker kan få ersättning.

I övrigt gäller att:

- Man ska följa den projektplan som Länsstyrelsen fastställer i samband med beslut om ersättning.
- Våtmarkerna ska bevaras som våtmarker i minst 20 år räknat från året efter slutbesiktningen.
- Anlagda våtmarker och de flesta våtmarker som har restaurerats ska, efter att de har godkänts vid en slutbesiktning, gå in i ett 5-årigt åtagande inom miljöersättningen för skötsel av våtmarker.
- Om du anlägger en våtmark på åkermark får du anmäla marken som träda under den period som anläggningsarbetet pågår. Från och med det år då våtmarken ingår i ett åtagande för skötsel av våtmarker får du inte längre anmäla marken som träda.

Stödberättigade kostnader

Ersättningen för miljöinvestering grundas på stödberättigande kostnader. De stödberättigande kostnaderna delas in i:

- faktiska kostnader (sådan som man betalar för, till exempel köpta tjänster)
- övriga resurser (eget arbete och eget material som ingår i projektet, men man inte betalar för).

Man kan bara få betalt för de faktiska kostnaderna. Länsstyrelsen beslutar hur hög ersättning du kan få. Du kan bara få ersättning för de kostnader som:

- bidrar till miljönytta,
- godkänts i beslutet och
- har uppkommit efter det att ansökan om ersättning har kommit in till Länsstyrelsen.

Observera att det även i fortsättningen är möjligt att få ersättning för utrednings- och projekteringskostnader som man haft före att ansökan om ersättning kommit in till Länsstyrelsen. Man kan inte få mer ersättning än det belopp som Länsstyrelsen har angett i beslutet om miljöinvestering. Däremot kan beloppet bli lägre om de verkliga kostnaderna blir lägre än beräknat.

Ersättning för skötsel av våtmarker

Även under den nya stödperioden finns det ersättning att få för att sköta sin våtmark. Nytt för 2007 är bland annat att ersättningsbeloppet ändras, att man kan söka gårdsstöd och miljöersättning för betesmarker och slätterängar för den del av våtmarken som varje år betas eller slås (om man uppfyller villkoren för dessa ersättningsformer) samt att man nu kan få ersättning för skötsel av våtmarker som ligger helt eller delvis utanför jordbruksmark. Tidigare kunde man endast få ersättning för våtmarker som på jordbruksmark.

Ersättningen är följande (per år):

- Våtmark på åkermark: 3.000 kronor per hektar.
- Våtmark på betesmark och övrig mark: 1.500 kronor per hektar .

Ersättningen är en ersättning för skötsel av våtmarken, för vissa restriktioner samt för markens alternativvärde (värdet av marken om den hade brukats som åker- eller betesmark).

Man kan bara söka miljöersättning för våtmarker som du har anlagt eller restaurerat 2007 eller senare. Tänk på att Länsstyrelsen ska ha besiktigt området innan anläggningen eller restaureringen påbörjas, oavsett om man söker ersättning för anläggning och restaurering eller inte. Våtmarken ska också godkännas av Länsstyrelsen efter att anläggningen eller restaureringen har blivit färdig. Man kan söka miljöersättningen för skötsel oavsett om du har sökt ersättning för miljöinvestering eller inte.

Mer information om ersättning för att anlägga, restaurera och sköta våtmarker finns på Jordbruksverkets hemsida under rubriken ”Stöd till landsbygden”: www.sjv.se

Vad gäller i Mälardalslänen?

Jämfört med tidigare stödperiod finns nu en större pott pengar att fördela i respektive län. Pengarna ska dock fördelas av varje Länsstyrelse mellan de olika stödformerna inom *utvald miljö*. Översiktliga prioriteringar har redan gjorts inom länen och en mer noggrann prioritering görs i november 2007. I samtliga Mälardalslän har åtgärder för att minska näringsläckaget prioriterats.

Stockholms län

Under 2007 finns ca 1,5 Mkr till ersättning för anläggning och restaurering av våtmarker. Länsstyrelsen kommer att prioritera de våtmarker som tar emot vatten från stora avrinningsområden med en stor andel jordbruksmark, och som därmed kan avskilja mycket näringsämnen. Kontaktperson på Länsstyrelsens lantbruksenhet är fram till sommaren Peter Hammarbäck, tel. 08-785 49 01.

Södermanland

I Södermanland har ca 1 Mkr per år avsatts för ersättning till våtmarker under 2007 och 2008. Länsstyrelsen har en handfull intresseanmälningar på bordet, men det finns fortfarande möjlighet att lämna in sin intresseanmälan. Man erbjuder också kostnadsfri våtmarksrådgivning genom företaget Calluna, kontakta Henrik Ramstedt på tel. 0705-77 72 37. Kontaktperson på Länsstyrelsen är Jan Hägg, tel. 0155-26 46 89.

Uppsala län

I Uppsala kommer våtmarker som anläggs inom slättbygdsområden med möjlighet till hög växtnäringsavskiljning att prioriteras och kunna få den högsta stödnivån, 90%. Stöd kommer även att kunna ges till våtmarker som mest syftar till att gynna biologisk mångfald, men då fås en lägre stödandel. Kontaktperson för våtmarker på Länsstyrelsens Näringslivs- & landsbygdsenhet är Paul Karlsson, tel. 018-19 53 71.

Västmanland

I Västmanland kommer i princip hela anslaget till *utvald miljö* att gå till våtmarksanläggningar under 2007, i storleksordningen 3 Mkr. Under året arbetar man också med att prioritera områden som är särskilt intressanta för våtmarkanläggande. Robert Ström, tel. 021-19 51 43 har tagit över ansvaret för våtmarksfrågor på Länsstyrelsens Lantbruks- och fiskeenhet.

Örebro län

I Örebro län har man avsatt ca 1,3 Mkr 2007 och preliminärt 1,1 Mkr 2008 för våtmarker. Länsstyrelsen har också arbetat fram en handlingsplan för anläggning av våtmarker. Inga våtmarkskurser är ännu inplanerade, men det blir sannolikt någon aktivitet under hösten. Kontaktperson på Länsstyrelsen är Tobias Kindvall, tel. 019-19 35 29, som gärna tar emot intresseanmälningar.

Nytt forskningsprojekt om fosforavskiljning i våtmarker

Under våren har ett nytt forskningsprojekt dragit igång som ska undersöka hur väl våtmarker klarar att avskilja fosfor i vatten från åkermark av olika karaktär i södra och mellersta Sverige. Fosforavskiljning är till stor del en sedimenteringsprocess, där partikelbunden fosfor sjunker till botten när vattenhastigheten avtar. Genom att undersöka i vilken mån fosfor finns i partikelbunden eller löst form i vatten från olika avrinningsområden, kan en bedömning göras av hur väl en våtmark kommer att avskilja fosfor på den aktuella platsen. Denna kunskap kommer sedan att användas för att modellera i vilken mån våtmarker kan bidra till att minska fosfortransporten, inte minst till Östersjön.

En av de våtmarker som undersöks i projektet är våtmarken i Södra Stene. Projektet är ett samarbete mellan Linköpings Universitet och SMHI och finansieras av Formas, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Kontaktperson är docent Karin Tonderski vid IFM, Linköpings Universitet.

Information om projektet och tidigare nyhetsbrev finns på: www.swedenviro.se/lantbruk/projektvatmark

Nyhetsbrevet ges ut inom det svenska landsbygdsprogrammet och finansieras gemensamt av svenska staten och EU. Författare: Jonas Andersson, WRS Uppsala, 018-17 45 42 och Sören Eriksson, HS Konsult 018-56 04 37.

Projektets finansiärer och aktörer:

